

Småland
Allhögd
Härlanda ju.

1/
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV
2665

Näcken.

Näcken.

Näcken håller till i sjöar, men han kan även gå upp på land.

En gång gick näcken upp på land i skepnad av en häst. Där gick ena lita gräbba, och då ville näcken att hon skulle rida på honom. Men flickan var för liten, så hon räckte inte upp, och då hon ännu inte kunde tala rent, sade hon: "Necker inte, necker inte!"
Då näcken hörde sitt namn nämnas, satte han genast ner

2665

22.

i sjön igen.

Flickan gick in till sin mor och talade om, att hon hade fått rida, om hon hade räckt upp, men när hon inte gjorde det, hade hästen försvunnit. Då förstod modern med detsamma, vad barnet hade varit ute för.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Småland
Allbo län
Härlunda m.

#

Köpt. av Bengt Söderberg
efter Erik Lindberg, f. 1860 i V. Torås.

2665

33.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Glosona.

Om de träffade glosona, när de gick årsgång, fick de lov stiga fötterna i kors, så hon inte rann mellan benen på dom, för då klöv hon dom ända upp.

När de slutade skörden, böjde de ned tre strån och la tre stenar på. "Det skall glosona ha ~~xxx~~ till julafton", sa de.

Glosona.

2005

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

44.

Drakar.

I forntiden grov /grävde/ de ner sina pengar, och så satte de en drake på till att vakta dom. Möne mest /merendels/ tog de en gammal höna och satte på såsom drake. Och även om de hittade pengarna, så kunde de inte ta dom därifrån, för hon fridde /fredade/ dom.

Drakar.

5.
2665

-- A: L.
5.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Horvinna /Virvelvindar/.

Horvinna'.

Det var en - jag vet inte vem det var - som kastade sin kniv i en horvinge. Men sen kunde han inte hitta den mer.

Många, många år efteråt kom han till järnvägarna i norra Sverige. Då fick han se sin kniv på det stället, där han hade logi. Han hade namn på den, så han kände säkert igen den. "Hor kan I ha fått den kniven?", frågade han

6.

2665

6

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKDRÄNNESARKIV

gumman på stället. "Ja, det är den, som du slängde i hor-
vingen. Den fick jag i låret, så jag blev halt för all fram-
tid. Så på det viset ska du aldrig göra!" Och hon visade
honom såret me'.

Dom där horvinga det är dalkullor, som är ute och
samlar ihop sä'asäd.

7.

A: o. 7

2665

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNEMUSEUM

Spökeri.

Spökeri.

En vandrare kom och ville ha logi på ett ställe. Men de svarade honom bara, att det inte gick för sig, för de kunde inte vara inne själva, utan fick låna sig hus om nätterna. Då undrade vandraren, hur det kunde komma sig. Och de talade om att det spökade så eländigt där, att de inte fick någon ro. Ja, ~~var~~ det inte värre ~~man~~te han på, så skulle han nog klara det.

Och han fick bo där. Och om natten kom där fram en liten, liten barnunge och grät och jämrade sig. Och då frå-

gade han, varför han grät. Jo, han skulle ha blivit fältskär, men så hade hans mor tatt livet av honom, så han kunde änte bli det. Och därför fick han ingen ro. Och så var han ju inte heller i vigd jord, kantänka, det var nog det som gjorde, att han inte blev still.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Den där vandraren tog i alla fall reda på, var någonsans under golvet han låg, så dan därpå bröt de upp en plank och tog reda på honom. Och så styrde de om, att han kom i vigd jord. Och sen blev det lugnt och stilla igen.

Småland
Alfbo
Karlavagn
1778. år 1930

~~F. v. v. v.~~ Bengt Söderberg
Ber. av Erik Söderberg
född 1860 - V. Torstens

9

2665
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Spökeri.

Spökeri.

Under den tid, jag tjänste i Hä-
radsbäck, syntes det alltid ljus ute på kvarndammen,
och man kunde höra, hur de klappade. Det lät precis,
som om någon klappat kläder. Jag såg och hörde det själv
många gånger. De trodde, att det var någon, som hade
sänkt sig där, för mycket länge sedan.

10.

C: 6 10

2665

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESBOK

Haralds- Kalle. /En klok./

Haralds-Kalle
/ En klok./

H Haralds-Kalle var en som kunde bå mö'e och mer. Han var son till Harald i Långasjömåla. /Det var av honom Hyltén-Cavallius förvärvade den vackraste svartkonstboken på Nordiska museet./ Så det var ju inte underligt, att han var lite trollkunnig.

Kalle körde stora granitblock ~~ner~~ ifrån Knoxhult och ner till Ålshult. De hade sex par hästar för vagnen. Men när de kom till Tysklierna, så värme inte hästarna

dra upp lasset. Då blev Kalle arg och spände ifrån ~~hästarna~~
~~na~~ de två paren. Och så band han en hösäck om huvudet på
var sin av hästarna. Så satte han igång och körde upp las-
set som ett inte.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

En annan gång var han nere i Ryd och hämtade Dr.
Kindblom. Och innan doktorn satte sig upp, tog han av skor-
na på hästen. "Varför gör du det?", frågade doktorn.
"Jo, han springer lite lättare", svarade Kalle bara.
Och sen körde han Dr. Kindblom till Härlunda så pass, att
han dyrt ytlovade, att han aldrig mer skulle åka med Kal-
le. Och han gjorde det inte heller.

12.

12

2665

LUNDS UNIVERSITETS
BOKHÅNDBOK

En klok.

En klok.

2065

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIVEn klok.En klok.

Haralda- Magnus var inne hos handlaren i Horje-
boda och söp, och hans lass stod utanför. Och där gick i-
kring en, som var lite förveten på orrarna, som Magnus hade
på lasset. Så handlaren gick in och sa' till Magnus: "Du får
lov gå ut och se efter ditt lass. Där är en, som går ikring
det". "Ja han går la' där, tills jag kommer ut", sa'
Harald. Sen höll de på och supa halva natten, och den and-
re han gick där ute med orren under armen och kunde inte kom-
ma dän. När ^{Magnus} ~~Harald~~ kom ut på natten till sitt lass igen sa'
han bara till honom: "Lägg orren där på lasset först, så kan

14

2065 14

du gå sen." Den däre Magnús var den ende av Haralds pojkar,
som Harald själv tyckte, att det gick och lära något. De
andre var inte så hågade för trolleri precis.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

15.

15

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2665

Trollkunnig rackarekåring.

Trollkunnig
rackarekåring.

En gång kom det en rackarekåring - ho hette Kristina - ner till Salomon Magnusson och tiggde havre, men hon fick ingen. Då trollade hon honom, så han kunde inte gå ut och tala med folk på långa tider. Sen blev han dock bättre, så han började gå ihop med folk igen.

16

16

2665

LUND UNIVERSITY
SOLITRINER, 1987

Villarpaskott.

Villarpaskott.

Villarpaskott.Villarpaskott.

Me' gräbba fick värk över hela kroppen, så hon skrek så hårt hon vant. Laxa-Masse kom bort och sa: "Gå bort efter Horja-Johan, så skjuter han över gräbban! Det gjorde vi, och han kom. Då ville han ha reda på fars, farfars och farmors och mors, mormors och morfars namn. Vi bar ut gräbban och la henne på en jordfast sten, och Johan sköt över henne och mumlade något. Så bar vi in gräbban, och hon började bättra sig med detsamma. Sen på kvällen kom

2065

Johan ner igen, och han satte sig på en stol och öppnade spjället, så röken skulle gå ut och sköt över henne och mumlade igen. Efter det var hon inte sämre, än hon kunde gå och lägga sig själv och sen dess har hon aldrig haft någon värk. Hon är nu i Amerika och gift med en sonson till gubben, som sköt.

LUND
FOLKSKOLEN
1905

19.

19

2665

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNERARKIV

Spökeri.

Spökeri.

Spökeri.Spökeri.

Horja-Sven hade varit och hämtat likkista åt Klåvalla-Kalle. Han hade en gammal krake, som knappt vannt gå. De körde förbi vårat, och vi satt och plockade höns inne i stugan. Då sa vi: "Se, där kommer Sven med likkista åt Kalle!" - "Ja, och Kalle springer före", sa vår lilla gräbba, som bara var 4 år. "Du lju'er", sa mor. "Ja känner väl Kalle. Ser I inte, hur han springer före!" Men vi såg inget.

Och när han sen kom ner till en

21.

21

bäck, så fick inte Sven hästen över bäcken, utan
han fick ta ifrå' hästen och dra vagnen över bron.

2665

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

22.

22

2665

LINEAR ALGEBRA
FOURTH EDITION

Rackare.

Rackare.

LUNDS UNIVERSITET 2605
FOLKMINNESARKIV

Rackare.

Rackare.

Förr var Härlunda socken full av rackare. De tog dö på gamla hästar och flådde dem, ty det kunde inte folk i allmänhet göra, för det ansågs vanhedrande. De kastrerade även fölingar och dränkte kellingar (kattungar). De fingo mat på stället, men de fingo äta för sig själva. Jag har haft mötet med dom att göra, sen jag blev fjärdingsman. De kallade dom vallackare också.

Rackaren skulle ha svansen och

24.

24

manen på hästarna. Till julen fick de rumpan av jula-
grisen att koka soppa på. Man skar ju alltid bra till,
så de fick lite av skinkorna me.

2665

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

25

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

§: 25

2665

En käring mjölkar ett sopskaft.

Johan Pettersson var och byggde järnväg uppe i norra Sverige. Och då frågade käringen på stället, där han bodde, äss han inte ville smaka mjölken hemma ifrån Torhult. Och hon satte sig till vid ett sopskaft och började mjölka. Och mjölk fick han också. Men om den var ifrån Torhult eller vad den var ifrån det kunde han ju inte säga. Men en tid ~~feix~~ efteråt fick han brev hemifrån, att korna hade blivit sjuka.

En käring mjöl-
kar ett sopskaft

26.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

26

2665

Skyddsmedel mot förgörning.

Skyddsmedel mot
förgörning.

Om de sålde mjölk förr, som de trodde skulle bäras över haraslag, så vägde de spannen på en betsman, innan de släppte iväg den. Det var för att inte elaka människor skulle kunna ta smöret ifrån dem.

Andra släckte en tändsticka i mjölken. Det skulle hjälpa lika bra, påstod de.

Ja, de hade så många konster för sig med mjölken,

27. LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2665²⁷

så det var rent farligt åt det. En del la salt i den. Det skulle också skydda mot trolldom, trodde de.

Ett annat sätt var att ta dän tre droppar, sen en hade målat till mjölken.

28.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

28
9:9

2665

Trolleri.

Nere på Amundshylte hade de en brukare, för det var ju prästgård annars. Han hade otur med kreaturen, så det kom Schetteljongare, som lovade att bota dom, om de fick femtio kronor och ett par fläska-böste. Vad Schetteljongare var för några, sa han. Ja, det var ett slags löst folk, som for ikring på landsvägarna, och gjorde litet av varje, mest rackartyg förstås.

De kom i alla fall som jag sa till Amundshylte, och de grävde i båsera hos kreaturen, och till slut hit-

Trolleri.

tade de ett knyte, som de kölnade upp i köksspiseln. Och det knattrade och osade länge vägar, vad det nu var i knytet. Och sen sa de, att den förste, som kom dit morron därpå, den var det, som hade satt sjukdomen på kreaturen. Och det var en torpare, som förstås blev beskylld för det. Och han var och förklarade sig för prästen - pastor Lindblad - men det hjälpte inte, utan Lindblad trodde också, att han var skyldig.

Ja, djuren blev i alla fall bra sen, vad det nu var.

2665

LINDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

2665

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIVVarför det inte finns någon braxen i Vinen.

Varför det inte
finns någon brax
en i sjön Vinen.

De hade fått mycket med braxen en gång på en gård i Tullnäs. Och då kom det dit en gammal finnkäring och tiggde några fiskar, men hon fick ingen, utan hon blev rasande och sa: "Ja, då ska ni ha lika mö'e med braxen, som jag har nu". Och sen den dan ha de aldrig kunnat ta en braxen där i Vinen. Men i ett litet gyl /göl/, som inte är mer än ett skäppland stort, där kan de meta braxen. Ja, egendomligt ser det ut, för det finns ju inte en sjö i Härlunda, utan där finns braxen utom just i Vinen. Dom påstår, att de har sett dö'a braxnaflockar här vid

vid landna runt ikring. Men någon levandes har de aldrig tagit i sjön.

2665

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

LUNDS UNIVERSITETS
BOK- OCH BILDBOKSARKIV

2665

Vargar.

Det var ett fruntimmer, som kunde så mycket, så hon viste bort vargarna härifrån. Här var så mycket med vargar, så det var alldeles förskräckligt. Men nu är det långa tider, sen det var någon varg här. ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXX~~

Vargar.

Min farfar fångade en vargunge och fostrade upp honom. Sen hade han honom till att gå i vall med kreaturen, så de var ute på bete tillsammans. Så en gång hörde han, hur korna bälgade så förskräckligt. Han nappade till sig bössan

och sprang ut. Då låg där en ko riven. Han trodde, att det var den tame, som hade rivit henne, så han sköt honom. Men sen en liten bit därifrån hittade han två vargar ihjälbitna. Det var den tame, som hade gjort, ^{det} och farfar ankade /ångrade/ så gruvligt på, att han skjutit.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

34.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

34

2665

Ordstäv.

Ordstäv.

Det är ledsamt, för när den fattige har välling har
han inga ske'.

35.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNEMERKING

-Gf. K
35

2665

Steglehylte.

Steglehylte.

Har han hört, hur Steglehylte fått sitt namn? /Stegle-
hylte är en by i Västra Torsås socken, Allbo härad, Krono-
bergs län./

Där var det två flickor, som var blevna illa gla-
da i samme pojk. Men när de inte kunde få honom bägge, så
ville de inte, att någon skulle ha honom heller. Och de
tog och talades vid om att kastrera honom. Och det gjorde
de med. Men de kunde inte med det riktigt, utan han dog,

och det kom i dagen. Och då blev de dömda till attsteglas.
Och det blev de också där vid en påle, där gården ligger
nu. Det ska ha skett precis där den ene grindstolpen står.
Och fördensskull har gården fått namnet Steglehylte.

Åtta dagar före jul kan de se den ena av flickor-
na där än idag. August Pettersson fick sällskap med henne
en morgon, när han skulle till Allmundsryd.

87

2665

87

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Prästen, som predikade över texten om, hur

"den, som giver ett får tiofalt igen!"

Prästen, som predikade över texten om, hur
"den som giver ett, får tiofalt igen!"

Prästen, som
predikade över
texten om, hur
den, som giver
ett får tiofalt
igen.

Det var en präst, som predikade en söndag över "den som giver ett får tiofalt igen". Och den däre prästen hade en torpare, som satt i kyrkan och hörde predikan. Han hade en stor bra ko. Och den därpå ledde han fram kon till prästen och skänkte honom den. Prästen tyckte ju det var bra, att han fick koen, och den skulle han ha till bjällerko, så han band skällan på 'na. För torparens ko var grannare än någon av prästens tio.

På morgonen, när korna släpptes ut, gick torparens ko raka vägen hem, och alla de andre följde med henne. Och då var torparen kvick och mota in allihopa i sin la'gård. Då gick prästen dit och ville ha sina kor tillbaka, men kanveta då förebrädde ~~prästen~~ torparen prästen, vad han hade predikt söndagen före. Och då kunde ju prästen inte rätt gärna komma sig för att villa kräva korna tillbaka. Men hur det var, kom de till slut överens om, att den, som kunde hälsa god morgon först på den andre dan därpå, han skulle få alla korna.

Tidigt om morgonen dan därpå gick torparen fram till prästgården och kröp upp i en stor lönn, som stod där på gårdsplanen. Där satt han och väntade på, att prästen skulle komma upp. Men som han satt där fick han höra, hur prästen var och försökta komma in till pigan. "Nu är det tid på att Petrus går in i Jerusalem", sa' prästen och knackade på dörren till pigkammaren. Och han blev förstås insläppt, och

2665

när han var färdig med, vad han hade haft för händer inne
hos pigan, slog han upp ett fönster och skulle se, hurudan
väderleken var. Men då var torparen kvick till att hälsa.

"Si, goddag, herr pastor!"

"Hur länge har du suttit där ", sa prästen.

"Ja det har inte varit så länge. Bara sen Petrus gick in i
Jerusalem", svarade torparen.

Och då förstod prästen, stt torparen visste om alltsammans.
Och han fick alla elva korna bara för att han skulle tilla
med, vad han hade sett.

2665

Anekdot.

Anekdot.

Backa-sonen på Skräppetorpet sålde brännvin åt folk. Han hade en käring, som hette Elin, och hon var ett hår av Hin riktigt. Länsman Eksand i Älmhult hade en skrivare på den tiden, som hette Tuveesson. Och han kom dit upp och skulle ta reda på, hur det hängde ihop med det dära brännvinet. Och han trodde inte, att käringen kände igen honom, utan han gick in och ba få köpa lite brännvin. Men Elin ho kände igen honom, så hon sa, att det gick då rakt inte, för det var ingen, som vågade sälja en droppe brännvin nu-

42.

42
2665

LINDA UNIV
POLICE

förtiden, för länsman Eksand hänger häruppe jämt och ständigt. Men Tuveesson var enrak, och till slut gav Elin med sig. Så hon tog en halvstopaflaska och lomade iväg ut. Men så fort hon kom bakom knuten, ställde hon sig bara och pissa i flaskan. Men T. var ju glad för sprit, så han tog sig en duktig syp. "Tvi faen, va är det i flaskan, käring"? "Ja, det är inget farligt. Det är egen tillverkning", svarte hon.

43.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESSAMLING

43

2665

Skjutspojken och Karl XV.

Skjutspojken
och Karl XV.

Skjutspojken och Karl XV skulle äta tillsammans och då de hade slutat, kunde pojken inte hitta sin kniv. Kungen, som var en spjuver, hade tagit den. "Du tror väl aldrig jag har tatt den?" sa kungen. "Nej", sa pojken, "men så mycket är säkert, att hade jag varit själv ena, hade jag haft min kniv!"

44

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

44

2665

Skjutspojken och Baron Koskull.

Skjutspojken
och Baron Ko-
skull.

Baron Koskull var en gång ute
och åkte och hade en liten pojke till skjutsbonde.
"Vad heter harren?" frågade pojken. "Jag heter Koskull";
svarte baronen. "Jaha", sa pojken, "min far stal en stut
en gång, och sen fick han heta Stuta-Pelle, så länge han
levde, och så har det väl gått till med det namnet också!"

45

45

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNERARKIV

2665

Gåta.

Gåta.

Vad är det hunden inte äter av brödkakan?

Svar: hålet.

46

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESBOK

46

2665

Vårfruafton.

Vårfruafton.

Vårfruafton skulle de tidigt i
säng, för att de skulle komma att gå bittida i säng un-
der hela sommaren.

Svivil.
M.M. 0:2
Härlanta o:2
1930.

47

Uppst. Bengt Lötterberg
Ber. Erik Lindberg
f. 1860 i V. Forsås

47

2065

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESBOK

Lucia.

Lucia.

Under Lucianatten fick de inte
mala vid kvarnarna, för då var det något otyg som höll
kvarnhjulet.

48

48

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNEMUSEUM

2665

Fiske.

Fiske.

När man har trätt på masken på kroken, skall man egentligen bita av den, men de flesta nöja sig med att spotta på den och säga: "Tvi fläsk!" Detta är av betydelse för fiskelyckan.

49.

49

LINDA UNIVERSITET
FOLKUNIVERSITET

2665

Slakt.

Slakt.

Min far var slaktare, och han brukade för sitt besvär alltid få en svartkorv / blodkorv /, ett isterband och ett stycke fläsk. Fläskastycket var olika allteftersom folket var givmilt till.